

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ „DEKADY WOLNOŚCI. EUROPA ŚRODKOWA I WSCHODNIA: 1989-2019” – WROCŁAW, 27-28 LISTOPADA 2019 R.

W dniach 27-28 listopada 2019 r. w murach Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego i Wrocławskiego Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych Sektor 3 odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Dekady wolności. Europa Środkowa i Wschodnia: 1989-2019”.

Wydarzenie zorganizowane przez Stowarzyszenie Projekt Akademia oraz Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu, przy wsparciu i patronacie między innymi Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego, miało na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa na konsekwencje 30-lecia pierwszych wolnych wyborów parlamentarnych, 20-lecia wstąpienia Rzeczypospolitej do struktur Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego czy 15. rocznicy akcesji i największego w historii rozszerzenia Unii Europejskiej, kształtujące nie tylko ówczesną politykę wewnętrzną, ale wpływające na pozycję Polski na arenie stosunków międzynarodowych, zwłaszcza w Europie Środkowo-Wschodniej.

Założeniem organizatorów było stworzenie warunków do wymiany poglądów naukowców, ekspertów, praktyków oraz przedstawicieli służb mundurowych na temat zmian, jakie zaszły w trakcie trzydziestu lat na poziomie gospodarki, prawodawstwa, polityk wewnętrznych i zagranicznych, bezpieczeństwa, wpływających na pozycję regionu w międzynarodowym układzie sił. Stanowiły one wyznaczniki problematyki paneli, które zgromadziły 55 reprezentantów łącznie 22 krajowych i zagranicznych instytucji badawczych oraz cywilnych i wojskowych szkół wyższych.

Obrazy konferencji rozpoczęły powitania zgromadzonych gości, podziękowania dla patronów oraz przemowy Prezesa Stowarzyszenia Projekt Akademia – dr hab. prof. nadzw. UW r Tomasz R. Dębowski, Dyrektora Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu dra Andrzeja Drogonia, Wicewojewody Dolnośląskiego Jarosława Kresy, Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego – Marcina Krzyżanowskiego. W mowie otwierającej dr hab. Dębowski zwrócił szczególną uwagę na znaczenie debaty, wymiany doświadczeń i poglądów dotyczących tego, jakie piętno odcisnęły tytułowe „dekady wolności”. Rozliczenia i rozważania na temat stopnia zmian, które zaszły w minionych trzydziestu latach na płaszczyźnie gospodarki rynkowej, demokracji, społeczeństwa obywatelskiego, suwerenności państw czy świadomości odrębności interesów narodowych, są niezbędne do dalszej debaty

nad przyszłością Rzeczypospolitej oraz Europy Środkowo-Wschodniej. Jak podkreślił Prezes Stowarzyszenia Projekt Akademia, inicjatywa ta może przyczynić się nie tylko do zmiany dyskursu aktualnie dominującego w kraju, ale również wzrostu zainteresowania tezami i kwestiami podniesionymi w ramach trzynastu paneli.

Sekcje pierwszego dnia konferencji zostały przewidziane w formie obrad eksperckich ze znaczącym udziałem słuchaczy, mających aktywny wpływ na kształt czterech paneli. Pierwszy, zatytułowany „Zanim wolność”, został przygotowany i moderowany przez pracowników naukowych Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN we Wrocławiu. Stanowił swoiste przybliżenie tytułowego przedziału czasowego w odniesieniu do wydarzeń w Polsce. Uczestnicy bierni mogli wysłuchać dolnośląskich opozycjonistów reprezentujących NSZZ „Solidarność”, Solidarność Walczącą, Wrocławski Klub Samorządu Pracowniczego. W swych wypowiedziach podkreślali szczególne znaczenie merytorycznej i pluralistycznej debaty w dyskursie publicznym, zaś wspomnienia przedstawiali przez pryzmat relacji środowisk opozycyjnych w latach 80-tych, a także przykładów form walk o niezależność, wśród których wymieniali strajk okupacyjny na Politechnice Wrocławskiej, tworzenie sieci kolportażu, zbieranie podpisów pod petycją do Rady Państwa o uwolnienie internowanych i uwięzionych.

Kolejne panele pierwszego dnia konferencji dotyczyły „Przemian politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej po 1989 roku”, „Ewolucji bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej po 1989 roku”, „Przemian społeczno-gospodarczych w Europie Środkowej i Wschodniej po 1989 roku”. Do udziału w obradach zaproszono zarówno praktyków reprezentujących Dolnośląski Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Wrocławskiego, jak i ekspertów z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Politechniki Koszalińskiej, Akademii WSB, a także wrocławskich uczelni: głównie Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego, Akademii Wojsk Lądowych oraz Ewangelikalnej Wyższej Szkoły Teologicznej. W założeniu organizatorów, sesje te stanowiły pole do refleksji, pełniły formę wprowadzenia do tytułowych dekad wolności, zwłaszcza dla słuchaczy niezwiązanych z dyskursem akademickim lub niezaznajomionych z sytuacją w regionie.

Tematy referatów wygłoszonych w drugim dniu nawiązywały do wyróżnionych wcześniej przemian w Europie Środkowej i Wschodniej po 1989 roku, choć zostały przedstawione w sposób bardziej wyczerpujący i analityczny. W ramach dziewięciu paneli, czynni i bierni uczestnicy konferencji mogli wysłuchać rezultatów badań empirycznych i teoretycznych obejmujących płaszczyzny polityczną, bezpieczeństwa, społeczno-gospodarczą.

Wystąpienia z obszaru spraw wewnętrznych dotyczyły przede wszystkim przemian zachodzących na polskiej scenie politycznej, kształtowania polityki

klimatycznej, polityki narodowościowej i budowania tożsamości narodu po 1989 r. Nieliczne wystąpienia z zakresu wojskowości odnosiły się do kultury strategicznej oraz zmian, które wprowadzano po uzyskaniu pełnej suwerenności. W referatach zwrócono również uwagę na ewolucję jakości i formy debaty publicznej w przeciągu trzech dekad, a także na zagadnienie narracji historycznej. Polityka zagraniczna Rzeczypospolitej omawiana była przez pryzmat relacji z Niemcami, Ukrainą, Białorusią, Izraelem, Stanami Zjednoczonymi Ameryki.

W aspekcie regionalnym temat przewodni konferencji ujmowano w formie analizy możliwości ukształtowania się nowych realiów i zasad dominujących w stosunkach międzynarodowych, czego przykładem był przegląd inicjatyw współpracy wielostronnej oferowanych wybranym państwom przez Chińską Republikę Ludową czy relacji ukraińsko-rosyjskich pod kątem destabilizacji w Europie Środkowo-Wschodniej. W wymiarze instytucjonalnym skupiono się wyłącznie na dwóch najistotniejszych organizacjach – Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego. W odniesieniu do aspektu regionalnego, UE przedstawiano w kontekście stosunków politycznych i ekonomicznych z Rosją oraz Ukrainą. Prelegenci analizowali również rolę Polski w NATO i ocenę członkostwa przez obywateli, wpływ przystąpienia do Sojusznuna pozycję Rzeczypospolitej w systemie bezpieczeństwa globalnego, a także zagrożenia wschodniej flanki ze strony systemów antydostępowych typu A2/AD.

Plaszczyznę gospodarki można by podzielić na dwa elementarne poziomy determinujące zakres tematyczny wystąpień – narodowy i międzynarodowy. Obok bezpieczeństwa gospodarczego, koncepcji terapii szokowej, wpływu reform pierwszych lat transformacji napozycję Polski i kształt akcesji do struktur Unii, omawiano implikacje reformy ustrojowej strefy euro dla Europy Środkowo-Wschodniej, procesy integracji gospodarczej w odniesieniu do sytuacji państw Grupy Wyszehradzkiej. Warto odnotować, iż problemy badawcze przedstawiano również przez pryzmat jednostki, czego przykładem są prezentacje społecznej percepcji nierówności dochodowych oraz rozwoju rynku pracy w kontekście przemian gospodarczych i społecznych w latach 1989-2019.

Podobny podział dominował w obszarze prawa i administracji. Analizy prelegentów skupiły się na ewolucji samorządu terytorialnego, zmianach w ustroju sądownictwa po 1989 r., rozwoju polskich instytucji i zasad na tle europejskich standardów ochrony praw człowieka. Zwracano także uwagę na zagadnienia współstosowania prawa europejskiego oraz wpływ prawodawstwa unijnego na krajowy porządek prawny w procesie karnym.

Wśród blisko pięćdziesięciu zgłoszonych referatów znalazły się te, które bezpośrednio odnosiły się do założeń geopolityki. Wśród tytułów należy wymienić przede wszystkim „Nowy geopolityczny ład w Europie Środkowej i Wschodniej”, „Belarus-Poland relations – 2019: Quo vadis?”, „Stosunki

Ukraina-NATO i Ukraina-UE w warunkach wojny Rosji przeciwko Ukrainie: wojna za wolność Ukrainy czy cywilizacji i Europy Środkowo-Wschodniej?”

Każdy panel, zwłaszcza w pierwszym dniu, kończył się merytoryczną dyskusją z udziałem uczestników biernych i czynnych, którzy dzielili się nie tylko uwagami, ale również wynikami badań własnych, niebędących tematami zgłoszonych wystąpień. Taki odbiór przedstawionych referatów pozwala sądzić, iż założenie organizatorów i patronów Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Dekady wolności. Europa Środkowa i Wschodnia: 1989-2019”, jakim jest wzrost świadomości i zainteresowania tematyką regionu, zostało osiągnięte.

Malwina Hopej

Wrocław, 20 maja 2020 r.